

Бошота Неля Василівна
*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри готельно-ресторанної
та музейної справи,
Мукачівський державний університет*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-334-0-2>

ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Розвиток і фінансова спроможність малого міста тісно взаємопов'язані. Варто зазначити, що рівень розвитку економіки прямо впливає на місцевий бюджет – основна частина доходів місцевих фінансів формується за рахунок податкових надходжень (податок на доходи фізичних осіб, податок на землю та майно і т.і.), неподаткових надходжень (включно з власними надходженнями бюджетних установ), а також міжбюджетних трансфертів як засобу, за допомогою якого держава координує фінансові можливості окремих територій. В результаті адміністративно-територіальної реформи, пов'язаної зі створенням нових ОТГ у малих містах, вони опиняються в центральній позиції в громаді, а розширення адміністративно-територіальних одиниць відкриває для них нові перспективи. Завдяки розвитку громада стає більш привабливою для інших населених пунктів, що зміцнює її економічні та фінансові показники.

Загальний фонд місцевого бюджету формується через податкові та неподаткові надходження, а також доходи з капіталом.

Основою фінансових ресурсів місцевих бюджетів є податок на доходи фізичних осіб (ПДФО). Даний податок (за винятком відсоткових доходів з банківських депозитів) розподіляється між бюджетами в такому відношенні:

– 21% – державний бюджет (Закон про бюджет передбачає 25%, але з виключенням для підтримки фінансової автономії у 2022–2023 рр. застосовується знижена ставка);

– 64% – бюджети громад сіл, селищ та міст (60% у Бюджетному кодексі), включно із Києвом – 40%;

– 15% – місцеві бюджети та Автономної Республіки Крим.

На наступний рік уряд вирішив перерозподілити ПДФО на користь державного бюджету з метою збільшення фінансування оборонних потреб. Зараз ці кошти осідають за місцем розташування військових частин. Завдяки цьому податку лише в січні-липні 2023 року профіцит фінансових ресурсів в українських громадах сягнув 80,6 млрд грн.

Так, за допомогою стабільного надходження податку на доходи фізичних осіб, фінансове становище територіальних бюджетів є стійким. Незважаючи на воєнні дії, місцеві бюджети країни зафіксували історичний надлишок доходів, тобто – профіцит.

Річ у тім, що основним джерелом наповнення місцевих бюджетів є ПДФО, частина якого йде до держбюджету. Частина ПДФО, що йде в місцеві бюджети, зараховується за місцем юридичної реєстрації роботодавця. Часто це місце не збігається з місцем проживання чи місцем роботи працівника, особливо у великих роботодавців.

Війна спричинила значну внутрішню міграцію, переміщення бізнесів і суттєве збільшення чисельності військових, з грошового забезпечення яких сплачується ПДФО.

Зростання надходжень до місцевих бюджетів територіальних громад по ПДФО – наслідок значних збільшень об'ємів грошових компенсацій військовослужбовцям відповідно до Указу Президента про додаткові виплати. На збільшення надходжень до бюджетів ОТГ також вплинуло зарахування додатково у 2022 році 4% податку на доходи фізичних осіб (64 % у 2022 році порівняно з 60%).

Однак, коли держава вилучає кошти з місцевого бюджету, вона також змушена брати на себе утримання тих установ, що фінансувались громадами. Адже після вилучення ПДФО продовжувати фінансування цих об'єктів буде неможливим. У 2024 році, враховуючи що з бюджету буде вилучено чималий ресурс у вигляді ПДФО з фінансового утримання військових, поріг відрахування ПДФО буде знижено на 4%, розмір субсидій

зменшиться на 30%, а також зростання фонду оплати праці на 15–16%, а інфляція збільшиться до 12,5%, вкрай важливим буде збільшити розмір додаткової дотації, щоб покрити витрати на утримання освітніх та медичних закладів, які передали з державного бюджету на місцевий. Так як розвиток окремих міст є нерівномірним, за рахунок диференціації витрат в області надання державних і громадських послуг відбувається перерозподіл грошових ресурсів між територіями через державний бюджет.